

RECENZE - REFERÁTY

K NEDOŽITÝM SEDMDESÁTINÁM ROMANA MRÁZKA

Dne 21. 11. 1991 by se byl dožil sedmdesátých narozenin profesor filozofické fakulty MU PhDr. Roman Mrázek, CSc. (viz o něm v SP FFBU A 30, 1982, s. 7—14). K uctění jeho památky (zemřel 17. 11. 1989) uspořádala katedra ruského jazyka FF MU, na níž R. Mrázek 35 let působil, 21. 11. 1991 celodenní konferenci za účasti členů jeho rodiny a pěti desítek rusistů a slavistů, většinou Mrázkových spolupracovníků a žáků.

Mrázkova života a vědeckého odkazu, jímž významně obohatil naši lingvistiku, vzpomněl v úvodním projevu S. Zaža (FF MU). Poté následovaly referáty zaměřené hlavně na okruh otázek Mrázkem zkoumaných. Některé z nich byly doplněny i osobními vzpomínkami na vzácného kolegu, přítele a učitele. I. Pospíšil (FF MU) vzpomněl Mrázkova vřelého vztahu k ruské literatuře a zdůraznil význam, který má studium literatury pro lingvistu. V. Šaur (Brno) poukázal na šíři Mrázkových zájmů, zahrnujících i jazyky slovanského jihu. Jihoslovanská problematika byla i středem zájmu I. Dorovského (FF MU), jednoho z iniciátorů konference: referoval o tzv. balkánských mikrojazycích, tj. o regionálních variantách některých spisovných jazyků. Zajímavé doklady ilustrující význam nářečního materiálu pro výzkum ruské slovní zásoby uvedla E. Havlová (ČSAV Brno).

Další okruh příspěvků se týkal syntaxe a historického vývoje ruštiny — hlavních sfér Mrázkova zájmu. H. Běličová (Praha) pojednala o podstatě pojmů expresivita a emocionálnost a o vyjadřování těchto složek výpovědi. Příspěvek M. Zátovkaňuka (Praha), pro jeho onemocnění přednesený T. Juříčkovou (FF MU), dokumentoval, že se ukrajinština některými rysy ve skladbě blíží jazykům západoslovanským. Styčné oblasti mezi rozkazovacími a přacími větami v ruštině byl věnován referát H. Flídrové (FF UP Olomouc). Obsahem příspěvku Z. Novákové a R. Blazska (FF UK Bratislava) byly ruské výrazy typu *vzjatsja za rešenije* a jejich slovenské ekvivalenty. J. Paňko (FF UŠ Prešov) se zamýšlel nad členitostí vět typu *Segodnja prekrasnaja pogoda*. Z vystoupení s tematikou historickou jmenujme příspěvek B. Urbanové (PedF MU), která poukázala na význam studia historického vývoje ruštiny pro lepší pochopení současného mluvnického systému českého. Z. Trösterová (PedF Ústí n. L.) ukázala, jaké obtíže mají naši studenti při interpretaci textových jevů staroruské nepřekladové literatury. A. Brandner (FF MU) přiblížil ve svém referátě složitý jazykový vývoj na východoslovanskému teritoriu od přijetí křesťanství až do konstituování novodobé ruštiny v 18. stol. Vyjadřování nutnosti ve staré a současné ruštině bylo předmětem zájmu J. Zbrankové (FF UP Olomouc). M. Opělová (PedF Nitra) podtrhla ve svém vystoupení důležitost poznávání staroruských reálií pro výuku historického vývoje jazyka.

Oblast jazykové kultury byla zastoupena referátem M. Jelínka (FF MU)

o předložkových výrazech typu *na základě čeho, na rozdíl od čeho ap.* a o jejich ruských protějšcích. Referent poukázal na oprávněnost jejich užívání v češtině. V úvodu svého vystoupení se vyslovil odmítavě proti podceňování významu ruštiny a rusistiky pro naši společnost.

Sféra odborného stylu byla zastoupena referáty L. Adamcové (VA) o syntaktických zvláštностech technických textů a L. Pavlíkové (LF MU) o charakteristických rysech ve skladbě ruských textů lékařských.

V diskusi byly probány různé dílčí otázky skladby, historické mluvnic, etymologie, stylistických rozdílů mezi ruštinou a češtinou aj. Diskuse se dotkla mj. i rostoucího vlivu angličtiny u nás. Poukazovalo se na to, že rozvoj vědy a techniky přináší nové termíny. Některé z nich jsou potřebné, jiné, spíše módní výrazy (brífink, leasing) by bylo lépe nahrazovat domácími (tiskovka, pronájem). Účastníci konference se rovněž dověděli, že v současné době vzniká — hlavně zásluhou mladých brněnských a královéhradeckých rusistů — nový časopis *Opera Slavica* (o dvou řadách — literárněvědné a jazykovědné). Referáty z konference mají být otištěny v 2. čísle jeho jazykovědné řady.

Celkový ráz konference i mnohostrannost příspěvků lze považovat za zdařilé uctění díla zasloužilého rusisty a slavisty, dobře známého u nás i v kruzích zahraničních lingvistů.

Stanislav Žaža

A. Erhart: Das Indoeuropäische Verbalsystem. (Spisy Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Filozofická fakulta. 290) Brno 1989, 170 s.

S dvouletým zpožděním a ještě i se starým záhlavím fakultních Spisů vyšla v druhé polovině roku 1991 recenzovaná monografie profesora srovnávací indoevropské jazykovědy na Masarykově univerzitě v Brně Adolfa Erharta. Pozoruhodné výsledky svého „učení“ i „bádání“ v oboru stačil autor předložit svým studentům i širší vědecké veřejnosti už dříve v řadě kompendií, učebnic i speciálních monografií; získal si jimi vědecký věhlas u nás i v zahraničí. Z jeho syntetických příruček připomeňme koncizní přehledy indoevropské tematiky dílčí i celkové v knihách *Baltské jazyky* (1984), *Struktura indoiránských jazyků* (1980), *Indoevropské jazyky* (1982), z vysokoškolských učebnic *Základy jazykovědy* (1984) nebo autorskou účast na *Úvodu do etymologie* (1981), v řadě vysokoškolských skript pak mj. i učební texty litevštiny (1956) a sanskrtu (1967—1971). Badatelská linie jeho vědního usilování nacházela výraz v desítkách speciálních studií věnovaných problematice historické fonetiky a fonologie, etymologie, problémům diferenciacie ide. teritoria jako celku a stupni a povaze příbuzenských jazykových vztahů na jednotlivých jeho dílčích areálech. Stále znovu se však ve vědecké práci Erhartově vynořuje zájem o morfolocké kategorie, jejich genezi a vývojové proměny. Kromě statí v odborných časopisech a příležitostných nebo jubilejních sbornících jim věnoval knižní monografii *Studien zur indoeuropäischen Morphologie* (1970); recenzovaná kniha tu-té sérii zatím završuje.

Monografie o ide. verbálním systému nese všechny charakteristické znaky Erhartova tvůrčího typu a tvárné postupy jeho vědeckého rukopisu. Jako i v ostatních jeho pracích je cítit též v poslední monografii — a v ní snad ještě silněji než dříve — zvláštní napětí mezi autorovým silně kritickým, někdy až skeptickým postojem k výkladům jak příliš jednoduchým, které se zdají nasnadě, tak i ke koncepcím komplikovaným a překombinovaným a autorovou odvahou nabídnout přesto řešení vlastní. Vědecká odvaha Erhartova vyplývá z „ptačí perspektivy“ jeho pohledu, jímž sleduje vždy i jednotlivé jevy v jejich širším zapojení a strukturních souvislostech. Sám o tom píše, že „stupeň pravděpodobnosti každého dílčího řešení závisí na tom, do jaké míry je lze integrovat do řešení globálního“ (str. 9). Celostní